

POMEMBNA MANIFESTACIJA Slovenske skupnosti v Osimu

Ob 10. obletnici podpisa osimskih sporazumov je deželno tajništvo Slovenske skupnosti priredilo spominsko manifestacijo v tem lepem mestecu, da bi z njo opozorilo odgovorne organe na še nerešena vprašanja, ki zadevajo zamejske Slovence. Že v soboto popoldne so iz tržaških kraških vasi avtobusi zapeljali proti avtocesti, kjer je bilo zborna mesto. Pet udobnih avtobusov, z nabrežinsko godbo ter z moškim zborom Fantje izpod Grmade in dekliškim zborom iz Devina, je krenilo proti Riminiju, kjer smo v celoti zasedli udoben centralni hotel. Tu smo lahko preverili, kaj pomeni organizirana turistična ponudba. Nad dvesto ljudi je bilo hitro in dobro postreženih, po večerji pa se je slovenska pesem, ob spremljavi harmonik, razlegala dolgo v noč, ne da bi to koga motilo. Za mlajše in manj mlajše ponočnjake pa so bili na razpolago še nočni lokali, ki kljub že zdavnaj zaprti turistični sezoni privlačujejo še lepo število gostov.

Ko smo drugo jutro krenili na pot, smo se najprej srečali z meglo, ki je običajna za tiste kraje v tem letnem času. Kmalu pa nas je presenetilo krasno sonce, ki je dalo vsemu našemu bivanju pečat dobrega razpoloženja. V Osimu so nas pričakali občinski redarji, ki so nam pokazali pot na naprej določeni trg, kjer naj bi bila manifestacija. Z godbo na čelu, z zastavami in

transparenti, katere so nosili člani Mladinske sekcije, smo odkorakali skozi glavno ulico na trg pred občinskim gledališčem, kjer sta govorila v italijanščini in slovenščini deželni tajnik prof. Bratuž in deželni predsednik dr. Dolhar. Andrej Bratuž je poudaril prijateljske vezi med italijanskim in slovanskim svetom, ki segajo v zgodovino in ki so se utrjevale tudi na obeh straneh Jadrana. Rafko Dolhar je posebej podčrtal vrsto nerešenih vprašanj naše narodne skupnosti, navzlic večkratnim slovesnim obvezam italijanske republike, zadnja izmed katerih je bil prav podpis osimskega sporazuma. SSK je s to manifestacijo hotela opozoriti širšo italijansko javnost na naš položaj in na naše zahteve po pravičnem zaščitnem zakonu, ki naj bo tak, kot si ga sami želimo, ne pa tak, kot nam ga nekateri, tudi vladni krogi, hočejo vsiliti.

Potem ko je godba zaigrala še nekaj skladb, smo se v povorki vrnili na trg, kjer je avtobusno postajališče. Godba je improvizirala koncert, mladinci pa so razdeljevali domačinom letake, kjer smo jih seznanili z namenom naše prisotnosti v Osimu. Sledil je še krajši ogled mesta z edinstvenim pogledom na vilo Leopardi s parkom, ki je bil obdan z meglo, da se je zdelo, kot bi iz morja rasel grič s prekrasno domačijo, kjer se je pisala ena zadnjih strani naše manjšinske usode.

Po kosilu smo si še ogledali San Marino, nakar smo veseli in zadovoljni odšli domov.

Ta edina javna manifestacija kake slovenske organizacije je popolnoma uspela in njen odmev je bil celo širši, kot so ga največji optimisti pričakovali. Žal med manjšino samo ni bilo tistega zanimanja, kot bi si ga pobuda zaslužila, saj smo bili priča, da so največje organizacijske breme nosile prav tržaške kraške sekcije SSK in deželna mladinska sekcija ob odsotnosti tudi tistih, katere običajno srečujemo tudi na manj važnih prireditvah. Poseben pečat je manifestaciji dala nabrežinska godba na pihala, ki je še enkrat dokazala svojo občutljivost in zavzetost do problemov Slovencev v Italiji, kot tudi oba že omenjena zbor, ki sta, četudi neuradno, ponesla našo pesem po Romagni in Markah.

n k

R. DOLHAR:

Do kdaj bomo še čakali?

Deželni predsednik SSK dr. Rafko Dolhar je na protestni manifestaciji imel naslednji govor:

Slovenci smo pred desetimi leti z zadovoljstvom sprejeli vest o podpisu Osimskega sporazuma, ker smo v tem sporazumu videli odpravo sporov med Italijo in Jugoslavijo in torej predpostavko za mirno sožitje med tu živečima narodoma. Njegovo vsebino pa smo sprejeli z mešanimi občutki.

Pozdravili smo dokončno določitev meje, čeprav smo jo smatrali za slovenski narod nepravilno, ker je pustila na tisoče Slovencev izven meja matične domovine. Sprejeli smo to mejo, ker je predstavljala odstranitev jabolka spora med sosednjima državama, ki je dotlej zastrupljalo odnose med državama in ozračje sožitja med tu živečima narodoma.

Pozdravili smo tudi predloge in predpise o gospodarskem sodelovanju ob vzhodni meji, a smo odločno nasprotovali predvideni industrijski coni na Krasu, ker smo v njej videli instrument za dodatno razlašanje slovenske zemlje in torej razslojevanje in raznarodovanje našega naroda. Seveda si nismo predstavljali, da bo nasprotovanje določenega dela italijanskega

nadaljevanje na 2. strani ■

RADIO TRST A

■ **NEDELJA**, 17. novembra, ob: 8.00 Radijski dnevnik; 8.30 Slovenske popevke; 9.00 Sv. maša iz župne cerkve v Rojanu; 10.30 Mladinski oder: »Pravljica (toda ne popolnoma)«. (Mauro Castelli in Dimitrij Gruden); 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Kmetijski tednik; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Nediški zvon; 14.40 Prva repriza: »Večni sopotniki«; 15.25 Šport in glasba ter prenosi z naših prireditev; 19.00 Radijski dnevnik.

■ **PONEDELJEK**, 18. novembra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljičica - Narodnozabavna glasba; 8.00 Kratka poročila; in pregled tiska; 10.10 Béla Bartók: Grad vojvode Sinjebradca; 11.30 Poljudno čtivo - Sestanek ob 12h; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Cecilijanka 1984: zbor »Fantje izpod Grmade«, zbor »Hrast« iz Doberdoba in moški zbor »Novi Sv. Anton« iz Trsta; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Iz šolskega sveta; 15.00 Otroški kotichek: »V deželi pravljic«; 16.00 Iz zakladnice pripovedništva; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Komorni orkester Radiotelevizije Ljubljana, vodi Stojan Kuret; 18.00 Kmetijski tednik; 19.00 Radijski dnevnik.

■ **TOREK**, 19. novembra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljičica - Narodnozabavna glasba; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Nediški zvon; 8.40 Slovenska popevka; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Poljudno čtivo - Sestanek ob 12h; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Povejmo v živo; 15.00 Mladi mladim; 16.00 Med Brdi in Jadranom; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Komorni orkester Radiotelevizije Ljubljana, vodi Stojan Kuret; 18.00 Arnaldo Bressan: »Odjek ženske«; 19.00 Radijski dnevnik.

■ **SREDA**, 20. novembra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljičica - Narodnozabavna glasba; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Primorska diaspora v svetu; 8.40 Slovenska popevka; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Poljudno čtivo - Sestanek ob 12h; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Mešani zbor »Franc Borgia Sedej« iz Števerjana; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Gospodarska problematika; 15.00 Igraj se z nami tudi ti!; 16.00 Od Milj do Devina; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Violinist Črtomir Šiškovič in pianistka Mojca Šiškovič v našem studiu; 18.00 Poezija slovenskega zapada.

■ **ČETRTEK**, 21. novembra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljičica - Narodnozabavna glasba; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Od Milj do Devina; 8.40 Slovenska popevka; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Koncert RAI iz Rima; 11.45 Poljudno čtivo - Sestanek ob 12h; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Slovenska popevka; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Ne prezrimol!; 15.00 Diskorama; 16.00 Na goriškem valu; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Mešani zbor »Francesco Corradini« iz Arezza; 18.00 40 let slovenskih radijskih oddaj v Trstu; 19.00 Radijski dnevnik.

■ **PETEK**, 22. novembra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljičica - Narodnozabavna glasba; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Na goriškem valu; 8.40 Slovenska popevka; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Poljudno čtivo - Sestanek ob 12h; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Komorni moški zbor iz Celja; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Povejmo v živo!; 15.00 Iz filmskega sveta; 16.00 Iz zakladnice pripovedništva; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Kulturni dogodki.

■ **SOBOTA**, 23. novembra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljičica za dobro jutro - Narodnozabavna glasba; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Kulturni dogodki; 8.40 Slovenska popevka; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Koncert v občinskem gledališču v Trziču; 11.30 Poljudno čtivo - Sestanek ob 12h; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Anкета o mladinski brezposelnosti; 15.00 Otroški kotichek: »Skrito-odkrito«; 16.00 Diskografija Slovencev v Italiji; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Pianistka Tatjana Blokhar, letošnja diplomantka iz razreda prof. Neve Merlak; 18.00 Dramska vetrovnica: »Večni sopotniki«; 19.00 Radijski dnevnik.

Izdajatelj: Zadruga z o. z. »Novi list« — Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157 — Odgovorni urednik: Drago Legiša — Tiska tiskarna Graphart, Trst, ulica Rossetti 14, tel. 772151

A. BRATUŽ:

»Vprašujemo vas za moralno oporo«

Deželni tajnik Ssk prof. Andrej Bratuž je na zborovanju dejal:

Danes smo se zbrali, da proslavimo pomembno obletnico, 10. obletnico podpisa osimskega sporazuma, mednarodne pogodbe med italijansko in jugoslovansko republiko, ki sta ga v tem kraju slovesno podpisala zunanja ministra obeh držav 10. novembra 1975.

Mi smo pripadniki slovenske narodnostne skupnosti v Italiji, ki živi v deželi Furlaniji - Julijski krajini in na svojstven in specifičen način občutimo pomen današnje obletnice, in to iz dveh razlogov: z Osimskim sporazumom je bilo dokončno rešeno zapleteno in kočljivo vprašanje meje med obema državama, ki danes predstavljata, na obeh obalah Jadrana, primer stvarnega sodelovanja, medsebojnega spoštovanja in prijateljstva. Že Mazzini je izrazil željo — češ da je to edina možna pot — po odprtju Italije do slovenskega sveta ob Jadranu.

Do kdaj bomo še čakali?

■ nadaljevanje s 1. strani

prebivalstva, iz čisto drugih razlogov, privedlo do tako histerične reakcije in do ustanovitve protislovenske in protijugoslovanske formacije Liste za Trst. To gibanje, ki že deset let zastruplja miroljubno sožitje pri nas, je ustavilo kolo zgodovine za dvajset let.

Določila o zaščiti naše narodnostne skupnosti pa so nas že tedaj popolnoma razočarala, ker nas je ta mednarodna pogodba prepustila na milost in nemilost zakonodajni italijanske države sicer na podlagi določil že trideset let starega Londonskega memoranduma, ki ga Italija pa sploh ni nikoli ratificirala, kaj šele spoštovala. Posledice teh dejstev plačujemo še danes!

Zato je popolnoma jasno, da Slovenska skupnost ni organizirala turističnega izleta za ogled kraja nesrečnega imena — kot bi dejal Prešeren — temveč protestno manifestacijo, da bi na kraju samem opozorili italijansko javnost na nezaslišano krivico, ki smo jo deležni v državi, ki se smatra za demokratično in ki se v ustavi sami sklicuje na ideale protifašističnega odpora.

Sedaj pa se po informacijah, ki jih imamo, pripravlja zakon za našo zaščito, ki bo za nas tako omejevalen, da ne bo razburil peščice šovinistov in fašistov, ki se v naših krajih še vedno nočejo sprijazniti z našim obstojem in našimi pravicami. Če bi se italijanska država in njene demokratične stranke zbale izgubiti nekaj tisoč volivcev zaradi zakona o naši manjšini, bi to gotovo bila največja sramota za demokratično državo. Zato je jasno, da Slovenci 40 let po zmagi nad fašizmom, kateri smo Slovenci prispevali nesorazmerno velik krvni davek, ne moremo ravnodušno sprejeti katerikoli zaščitni zakon, temveč le zakon ki nas bo spodobno in primerno zaščitil kot slovensko narodno skupnost na celotnem ozemlju, kjer živimo. Na tem mestu pa se moramo zakleti, da bomo vsak po svojih močeh na vsakem področju še naprej delali za pravičnejšo bodočnost naših otrok in naše celotne narodne skupnosti.

»Resnični cilj mednarodnega življenja Italije, najkrajša pot k njeni bodoči veličini sta višje, kjer se giblje danes najbolj vitalen evropski problem, v bratstvu z obširnimi in mogočnim elementom, ki bo vlival novega duha skupnosti narodov, ali pa jih bo buril, če bo zaradi nenadnega zaupanja prepuščen sam sebi, dolgim vojnem in velikim nevarnostim: v zavezništvu s slovensko družino ... V tem zavezništvu sta naša pobuda v Evropi ter naša bodoča politična in gospodarska moč ... Slovanski svet je od danes neobhoden element bodočnosti ... Mi moramo, prijatelji ali sovražniki, intimno spoznavati Slovence ... Kakršnakoli bo bodočnost, nikakor ni mogoče zanikati pomena gibanja slovenskega elementa. Z njim bo spremenjen politični zemljevid Evrope.« (Mazzini, Lettere slave, str. 122-123)

Poleg tega je v osimskem sporazumu tudi obveza obeh podpisnikov, da poskrbita za zaščito narodnih manjšin, slovenske v Italiji in italijanske v Jugoslaviji.

Današnja manifestacija je organizirala Slovenska skupnost, samostojna in demokratična politična stranka Slovencev v Italiji, ki že dolga leta vodi civilni in demokratični boj za pravice Slovencev. Če druge jezikovne manjšine v Italiji, v Dolini Aoste in na Južnem Tirolskem že uživajo svoje zakonite pravice, morajo biti tudi Slovincem zagotovljene pravice, ki jih določa republiška ustava — ki je nastala iz protifašističnega boja v odporništvu, h kateremu so tudi Slovenci znatno in pogumno doprinesli — v 6. členu (Republika s posebnimi določili štiti jezikovne manjšine). In prav letos praznujemo 40. obletnico zmage nad nacifašizmom!

Italijanski parlament v republiškem senatu preučuje razne zakonske osnutke v zvezi s Slovenci v Italiji. Tudi vlada nam je z izjavami samega predsednika vlade in ministra za dežele zagotovila, da bo predložila svoj zakonski osnutek. Mnenja smo,

da je dozorel čas, da pride do rešitve tega vprašanja.

Prepričani smo, da boste tudi vi razumeli pravi pomen današnjega zbora, v duhu najširšega pojmovanja demokracije in evropskih idealov, ki nakazuje najprimernejšo pot sožitju med ljudmi, brez razlik glede na raso, jezik, kulturo ali ideologijo. Vprašujemo vas torej za moralno oporo in solidarnost. V tem duhu, v tej evropski in človeški viziji torej izrekam željo, da bi iz lepega mesta Osima, ki gleda na Jadran in na njegovo obalo, izšla poslanica harmoničnega in mirnega sožitja med narodi.

Trst na bregovih Sene

V Parizu se je v torek, 12. t.m., začela večmesečna kulturna pobuda, ki bo pariškemu občinstvu, kar pomeni svetovni javnosti, predstavila Trst. Ta zanimiva kulturna pobuda, ki so ji Francozi dali naslov Trouver Trieste, pa je dejansko odraz miselnosti in kulturne omejenosti, ki vlada v našem mestu. Nima smisla, da bi tu bralce opozarjali na dejstvo, da so organizatorji popolnoma preslišali potrebo, da bi med okroglimi mizami in šestimi velikimi razstavami, ki jih bodo v naslednjih mesecih priredili v Parizu, spregovorili tudi o slovenski komponenti, ki živi v Trstu in ki kot njen večinski del prebivalstva oblikuje zgodovino, kulturno in družbeno podobo mesta.

Organizatorji so se verjetno odločili za Trst prav zaradi slovesa, ki ga to mesto ima v evropski javnosti. Trst — srednjeevropsko mesto, križišče narodov in kultur, njegova ne preveč jasna vloga važnega gospodarskega in morda tudi kulturnega središča prejšnjih desetletij, v sedanjem času pa predvsem mesto, ki kaže veliko zanimanje za najnaprednejše znanstvene raziskave s svojimi mednarodnimi zavodi in inštituti, celo z Nobelovimi nagradenci, ki se ukvarjajo z najavangardnejšimi vprašanji fizike. Pozabili pa so na dejstvo, da je zasluža tudi Slovencev, če ima Trst tako podobo, če še danes velja za nekoliko skrivnostno mesto in prav zaradi tega vzbuja pozornost drugih narodov.

Za začetek so v Parizu odprli dve pomembni razstavi. Prva, ki so jo pripravili v slovitem »Forum Centre Pompidou«, je posvečena tržaškemu ladjedelništvu, pravzaprav načrtovanju ladij, ki je v tretjem desetletju tega stoletja bistveno spremenilo ladijsko gradnjo in design. Pod naslovom »Portraits pour une ville« pa se v Parizu predstavlja urbanistična podoba Trsta, predvsem tiste zgradbe, ki so bile zgrajene v neoklasičnem slogu. Ob teh pa bodo na razstavi še drugi eksponati, ki osvetljujejo življenje v Trstu v tem času. V naslednjih mesecih pa bodo na vrsti še ostale razstave, okrogle mize in zborovanja, ki naj bi osvetlili Parižanom mesto Trst, Tržačane in tržaško gospodarstvo, kulturno in znanstveno ustvarjalnost.

V stanju, ki ponovno postavlja slovensko komponento v Trstu ob stran, je zato

nujno, da se Slovenci kar se da dobro, pa čeprav ob robu, predstavimo francoski javnosti. Za to so dolžne naša slovenska stranaka in vse kulturno-prosvetne komponente manjšine. V zavesti bi morali namreč imeti znamenito pariško razstavo na začetku tega stoletja, ko so slovenski eksponati doživeli topel sprejem in odličen uspeh. Bila je to edinstvena priložnost, ki je močno vplivala na vsestransko rast slovenske kulture in umetnosti. Čeprav nepovabljeni moramo zato francosko javnost opozoriti na našo prisotnost v mestu, ki je desetletja in desetletja požiralo naše ljudi, ki so v njem iskali kruha. Našli so ga, a za ceno narodne zavesti. O tem bi mogoče lahko spregovorili tudi tržaški soprireditelji te pariške kulturne pobude.

ČUDEN ODSTOP

Filipinski predsednik Marcos je izročil parlamentu pismo o svojem odstopu, ki hkrati ni odstop. Izjavil je namreč, da se bo umaknil šele po volitvah, ki bodo 17. januarja. Marcosova gesta je ne le nenavadna, ampak tudi proti določilom ustave, ki zahteva, da mora predsednik odstopiti pred volitvami, če so te predčasne, kot gre v sedanjem primeru.

Opozicija je proti vsem pričakovanjem sprejela Marcosov čudni pogojni odstop; še pred dnevi je vladalo splošno prepričanje, da bo tako listino zavrnila. Vse kaže, da ima opozicija strateški načrt, namreč izsiliti čim več ugodnosti in s tem večje možnosti za uspeh na volitvah. Marcos je po vsem videzu prepričan, da mu bodo na volitvah potrdili mandat, v opozicijskih krogih pa se širi mnenje, da se lahko zgodi obratno.

PRED IZIDOM KNJIG GMD

V času, ko so v tisku jesenske knjižne izdaje, se tokrat nekoliko ozrimo na goriško stran, kjer so pri Goriški Mohorjevi družbi tudi letos pripravili izdajo koledarja in knjižnega daru, tokrat pa bodo bralci mohorjevk lahko dobili, na željo, tudi priložnostno publikacijo ob 60-letnici delovanja slovenskih šolskih sester pri nas.

Primorski slovenski biografski leksikon gotovo ne potrebuje posebne predstavitve med bralci, saj je to publikacija, ki zasluži pozornost vsega slovenskega kulturnega prostora. Prof. Jevnikar, ki usklajuje in ureja to zahtevno delo, je pripravil za objavo skoraj celoto osebnosti s primkom na P, toda zaradi objektivnih razlogov bo lahko izšla le polovica zbranega gradiva. Leksikon, ki ga izdaja Goriška Mohorjeva, pridobiva vedno večji odmev med slovenskimi strokovnjaki, saj je to publikacija, ki lahko služi vsakomur, ko išče podatke o tem ali drugem uglednem možu ali ženi, ki je deloval ali se rodil na Primorskem.

Z velikim veseljem smo zvedeli za vest, da bo med letošnjimi mohorjevkami knjiga »Spomini iz taborišča«. Gre za knjigo rajnega pisatelja, našega dolgoletnega prijatelja in sodelavca, Franca Jeza. V knjigi sta zbrana podlistka, ki sta izhajala v Novem listu od 30. januarja 1958 do 2. marca 1961, pod naslovom »V dachauskih blokih« in »Tekma s smrtjo«. Ze takrat sta podlistka doživela med bralci velik odmev, saj na zanimiv in objektivni način pišeta o grozotah in življenju

v nemških uničevalnih taboriščih Dachau in Ueberlingen pri Bodenskem jezeru. Gotovi smo, da bo delo v knjižni obliki tudi tokrat prevzelo in obogatilo bralce.

Drugo presenečenje, ki bo verjetno zadovoljilo predvsem starejše in mlajše bralce, je ponatis »Zadnjih dnevov v Ogleju«, ki jih je leta 1876 napisal Alojzij Carli, duhovnik in jezikoslovec. Delo je bilo že enkrat ponatisnjeno leta 1924, ko ga je pregledal J. Lavrenčič. O povesti sami znani slovenski literarni kritik Slodnjak meni, da je delo »prvi poskus izrazite katoliške povesti oziroma celo romana, ki ne izhaja več iz nemške psevdoromantične »krištofšmijade«, temveč iz zglede italijanskega in morebiti celo zahodnoevropskega literarnega območja...«.

Koledar za leto 1986 bo poleg obveznih koledarskih pol, objavil, kot je to tradicija, vrsto prispevkov, med katerimi bo vsakdo našel dovolj zanimivega branja. Večkrat gre za zanimivo gradivo, ki z leti pridobi na vrednosti, saj priča o dogodkih v preteklem letu. Poleg teh pregledov bo koledar objavil več zanimivih zgodovinskih članokv, ki osvetljujejo predvsem našo polpreteklo dobo in druge poljudne zapise.

Že na začetku smo opozorili bralce na to, da bo letos pri GMD izšla kot izredna knjiga publikacija ob 60-letnici slovenskih šolskih sester. Gre za zgodovinsko knjigo, ki nam predstavlja pomembno delovanje teh sester na našem področju. Njihova šola v Tomaju je pomenila važno pridobitev za ves Kras, prav tako njihovo delovanje v Trstu, Gorici in tudi v Egiptu. Gre torej za zanimivo delo, ki so ga pripravile same sestre in ki bo poleg zgodovine njihovega delovanja lahko osvetlilo dobo, v kateri so šolske sestre bile prisotne s svojim delom od leta 1925 do danes. V knjigi, ki so ji dale naslov »Od Tomaja do Trsta«, bo torej zbranega veliko dokumentarnega in fotografskega gradiva. Tudi zato bo delo gotovo pritegnilo pozornost vseh, ki jih zanima naša bližnja polpretekla zgodovina.

—o—

KISSINGER NA KITAJSKEM

Kitajski voditelj Deng Xiaoping se je v Peking ugovarjal z bivšim ameriškim zunanjim ministrom Kissingerjem, ki se mudi že več dni na obisku v kitajski prestolnici. Strinjala sta se, da je liberalizacija gospodarstva, za katero so se odločile kitajske oblasti, zgodovinskega pomena.

Večer italijanske manjšine v Boljuncu

V gledališču »France Prešeren« v Boljuncu je dolinska občina priredila v soboto, 9. t.m., večer, posvečen italijanskim kulturnim društvom iz Jugoslavije. Na večeru je nastopilo pet skupin iz istrskih mest, z Reke in s Cresa.

Na začetku je v pozdrav zapel moški zbor »Fran Venturini«, ki ga vodi Ivan Tavčar, takoj nato je nastopil tamburaški ansambel »Lino Mariani« iz Pulja.

Sledil je pozdrav predsednika KD F. Venturini Marjana Spetiča, ki je govoril v imenu vseh kulturnih in prosvetnih društev z območja dolinske občine.

Zanimivo podobo o kulturnem delovanju italijanske manjšine onstran meje pa

je podal predsednik komisije za umetniško dejavnost Unije Italijanov za Istro in Reko Dario Scher. Sledil je nastop treh mešanih zborov. Peli so zbori »Andrej Patrizi« iz Cresa, zbor »Francesco Papo« iz Buj in še zbor iz Bertonioglie. Kulturni program pa je zaključila pevska in folklorna skupina »Marco Garbin« iz Rovinja. Predstavili so se z zanimivim in živahnim sporedom, ki je doživel topel odziv med občinstvom.

Večer italijanske narodnosti Jugoslavije pa sta zaključila dolinski župan Švab, ki je povedal nekaj priložnostnih misli, in predsednik Unije za Istro in Reko Silvano Sau.

Mladi in zaposlitev v Trstu

INTERVJU S PREDSEDNIKOM ŠKOFIJSKE KOMISIJE
ZA MLADINSKO PASTORALO

V letopisu tržaške škofije za leto 1985 beremo, da je ena izmed obstoječih škofijskih komisij tudi tista, ki se ukvarja z mladinsko pastoralo. Morda je trenutno ta ena izmed najbolj aktivnih in najbolj organiziranih. Pri njej sodelujeta tudi dva Slovence. Obrnili smo se tako do predsednika tega škofijskega organa Paola Emilia Bianija, ki je vljudno pristal na razgovor.

Bi nam lahko v nekaj besedah predstavili, kaj je pravzaprav Škofijska komisija za mladinsko pastoralo (ŠKMP)?

ŠKMP je škofijski organizem, ki je nastal na izrecno željo gospoda škofa. Njena specifična naloga je predvsem analizirati, ponujati in preverjati to, kar je v zvezi z mladinsko pastoralo. Člane, ki so predstavniki katoliške mladinske stvarnosti po skupinah, organizacijah in gibanjih, imenuje sam škof. Trenutno šteje komisija približno 20 oseb.

Katera je vaša najnovejša pobuda?

Naša pobuda, pri kateri vneto delamo, je priprava na zborovanje, ki bo v soboto, 16. in nedeljo, 17. novembra na pomorski postaji in ki bo nosilo naslov MLADI IN ZAPOSILITEV V TRSTU. STVARNOST IN PERSPEKTIVE.

Zakaj ste izbrali prav to temo?

Temo smo izbrali iz več razlogov. Na prvem mestu je prav gotovo ugotovitev, da postaja zaposlovanje mladega človeka vedno težavnejše, s čimer se huda rana brezposelnosti vedno bolj odpira. Brezposelnost lahko postane prava mora za mladega človeka, saj prihaja iz šolskega sveta poln upov in načrtov. Drugi razlog se pa nanaša na zborovanje, ki ga je naša komisija organizirala aprila leta 1983 tudi na pomorski postaji in ki je nosilo naslov Mladi '83. Takrat je prišlo na dan, da je eden izmed najbolj občutenih problemov med mladimi ravno iskanje prve zaposlitve. Tretji razlog pa je še, da se moramo kot Cerkev zavzeti za vsa pričakovanja in upe našega mesta. S tem si pa predvsem želimo, da bi ljudje razumeli, da je Cerkev še enkrat v službi našega mesta.

Ali ste vabili k sodelovanju izključno katoliške organizacije?

Sploh ne. To je problem, ki se tiče prav vseh: katoličanov in ne. Zato je prav, da poskusimo narediti nekaj konkretnega vsi skupaj.

Kaj si od zborovanja obetate? Ali se vam ne zdi, da so take pobude premalo stvarne? Kaj lahko ŠKMP stori konkretnega za mladinsko brezposelnost?

Res je, to je ena izmed kritik, ki si jih najbolj pričakujemo. V resnici pa ni naloga komisije reševati problem zaposlitve. To je namreč vprašanje, ki zaradi svoje obširnosti in spornosti potrebuje doprinos strokovnjakov in pristojnih oblasti. Cerkev nima receptov, ne protistrupov ne zdravil. Lahko je le v službi človeka: tokrat s tem, da z bobnom pritegne pozornost in se s tem postavi v službo trpečega človeka. Naloga komisije pa je le ta, da zbere okrog mize več glasov in da vidi, kaj se lahko konkretnega stori v našem mestu. Od zborovanja pričakujemo, da se bodo na njem vsi zainteresirani pozitivno odzvali in skušali premagati ovire z močnim čutom vzajemnosti.

In še nekaj podatkov o zborovanju samem. Kako bo potekalo in kdo bo predaval?

Zborovanje se bo pričelo v soboto, 16. novembra ob 15. uri. Nastopila bosta dva predavatelja: prvi, msgr. Ferdinand Charrier, pomožni škof iz Siene in predsednik komisije za delavski svet pri Italijanski škofovski konferenci (CEI), nam bo prikazal mnenje Cerkve v zvezi s tem problemom. Drugi predavatelj bo dr. Nerio Tomizza, tajnik Deželne zveze združenj mladih in srednjih industrijcev in bo govoril o tržaškem zaposlitvenem stanju. V nedeljo zjutraj (začeli bomo s hvalnicami ob 9. uri) pa bo na vrsti okrogla miza. Svojo prisotnost so nam že zagotovili pokrajinski odbornik Poillucci, sindikalist Ambrosi, predsednik mladih industrijcev Janoušek, predsednik združenja obrtnikov Ret in Leda Zocchi kot predstavnik mladine ACLIja.

»Hvaležnica« pri Sv. Justu v Trstu

Kot je običaj, se je tudi letos zbralo v nedeljo, 10. novembra, veliko število vernikov pri Sv. Justu, kjer je v stolni cerkvi daroval zahvalno mašo tržaški škof Bellomi ob prisotnosti drugih duhovnikov s Tržaškega. Maša hvaležnica, darujemo jo, ko se prenehajo dela na polju in v vinogradu in se pospravijo pridelki, je prešla v lepo navado tržaških vernikov, ki so v nedeljo popoldne napolnili stolno cerkev pri Sv. Justu, da so se skupno zahvalili Bogu za dobrine, ki so jih bili deležni med letom.

Hvaležnice se je udeležila tudi velika skupina tržaških skavtov in skavtinj v kroju, ki so s prošnjami sodelovali pri bogoslužju. Uvodne misli ob srečanju, ki vernikom pomeni darovanje in zahvalo Bogu, je prebral Marijan Kravos, škof Bellomi pa se

je v pridigi navezal na besede evangelija v priliki o vdovinem denarju: »... od svojega uboštva je vrgla vse, kar je imela, vse svoje premoženje.« To so besede, ki jih je škof poudaril, spodbudne besede za vse nas, ki smo deležni največjih dobrin in lahko zato sami veliko prispevamo za tiste, ki tega nimajo. Sami lahko damo od tega, kar nam je bilo dano v obilju.

Med darovanjem so številni kmetje v procesiji ponesli pred oltar svoje pridelke: grozdje, doma pečen kruh, vino, sadje idr., kot simbolično zahvalo Bogu za bogat pridelok in dobro letino. Za sklep obreda pa je ljudstvo v cerkvi, ob spremljavi orgel in pevskega zbora, še skupno zapelo zahvalno pesem.

MD

Popoldan pa bodo na vrsti pričevanja mladih, ki delajo v raznih zadrugah. Povedali nam bodo, kakšne so njihove izkušnje in torej tudi s kakšnimi težavami so se srečali ob začetku zaposlitve tu v tržaškem mestu, kateremu je taka oblika zaposlitve še precej tuja.

—o—

Srečanje manjšin v Trstu

V Gregorčičevi dvorani v Trstu se je v soboto, 9. t.m., končalo deseto, jubilejno srečanje manjšin, ki je potekalo pod pokroviteljstvom enotne delegacije Slovencev v Italiji in v organizaciji Slovenskega raziskovalnega inštituta. Srečanje se je začelo v petek popoldne z uvodnimi besedami uglednega slovenskega manjšinskega delavca na Koroškem dr. Francija Zwittera in z nastopoma vseučiliških profesorjev Francka De Marchija in Darka Bratine, ki sta s svojimi izvajanci postavila nekakšno znanstveno osnovo za letošnje srečanje manjšin. Srečanje je potekalo pod geslom »Kultura sožitja«.

V soboto so spregovorili predstavniki posameznih manjšin in obrazložili njihovo trenutno stanje. Izvajanja so bila zanimiva, saj so se k besedi priglasili zastopniki 17 manjšinskih organizacij iz petih evropskih držav, in sicer iz Avstrije, Madžarske, Jugoslavije, Italije in Švice. Letošnjega srečanja se je namreč udeležilo naravnost rekordno število delegatov. Iz Avstrije so bili številno zastopani koroški Slovenci, gradiščanski Hrvati in Čehi z Dunaja; sodelovali so tudi predstavniki Slovencev iz Madžarske; iz Jugoslavije so poleg delegatov Unije Italijanov iz Istre in z Reke bili prisotni zastopniki Madžarov iz Lendave; iz Italije so sodelovali Ladinci iz Dolomitov, Južni Tirolci in seveda Slovenci.

KONCERT ZA ORGLE IN TROBENTO

Hubert Bergant in Tone Grčar ne potreujeta posebne predstavitve pri naših bralcih. Glasbenika sta v četrtek, 7. t.m., nastopila na drugem abonmamskem koncertu tržaške Glasbene matice, ki je ob tej priložnosti bil v stolnici sv. Justa.

Mojstra Bergant in Grčar sta se tržaški publiki predstavila z zanimivim sporedom. Izvajala sta skladbe Segereja, Purcella, Bacha, Albinonija, Černohovskega, Corellija, Waltherja in Haendla.

Izvajalca sta skozi ves koncert igrala na izredno kvaliteten in močno komunikativen način, ki je takoj priklenil pozornost številnega zbranega občinstva. Orgle in trobenta sta namreč izredno posrečena kombinacija, ki nudi skladateljem možnost bogatih, živih in lepo barvanih zvočnih in ritmičnih efektov. Občinstvo je dela in izvajalca sprejelo z izredno toploto, ob koncu tega glasbenega doživljanja je bilo splošno mnenje odhajajočih nadvse pozitivno.

UMETNOST NA PRIMORSKEM MED OBEMA VOJNAMA

Ob razstavi del Toneta Kralja prireja Društvo slovenskih izobražencev predavanje Marka Vuka na temo »Umetnost na Primorskem med obema vojnoma in pojav ekspresionizma«. Predavanje bo v Peterlinovi dvorani v ponedeljek, 18. novembra, ob 20.30.

S TRŽAŠKEGA

RAZSTAVA TONETA KRALJA V TRSTU

V Peterlinovi dvorani na sedežu Slovenske prosvete v Trstu je bila v ponedeljek, 11. t.m., otvoritev razstave del Toneta Kralja ob 10-letnici smrti. Gre za antološki prikaz ustvarjalnega dela, ki je že bil sestavni del goriške razstave v deželni avditoriju in ki so jo zdaj prenesli v Trst, vendar pa ob nekaterih novih delih, ki so prišla na dan pri zasebnikih v zadnjih dneh. Že zaradi tega je pobuda Zveze slovenske katoliške prosvete iz Gorice in Slovenske prosvete iz Trsta pomembna in spodbudna, saj predstavlja priložnost za odkrivanje novih Kraljevih del pri zasebnikih in za ovrednotenje njegovih cerkvenih poslikanj. Na otvoritvi je bil dan predvsem poudarek tesni zvezi, ki jo je Tone Kralj uresničil v svojem religioznem slikarstvu med ljudskim izročilom, naprednimi umetniškimi tokovi in pristno vernostjo.

KONCERT NA KATINARI

V okviru prireditev, ki jih Slovenska prosveta prireja ob razstavi del Toneta Kralja, bo v nedeljo, 17. novembra, koncert na katerem bo nastopil Tržaški mešani zbor pod vodstvom prof. Tomaža Simčiča. Koncert bo v župnijski cerkvi na Katinari, ki jo je Tone Kralj poslikal l. 1931.

RAZSTAVA DEL TONETA KRALJA V TRSTU

Slovenska prosveta v Trstu sporoča, da je v Peterlinovi dvorani v Donizettijevi ulici 3 odprta razstava slikarskih del Toneta Kralja. Urnik ogleda od 17. do 20. ure. Zjutraj za šole po dogovoru.

—o—

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE V TRSTU Kulturni dom

GOSTOVANJE DRAME SLOVENSKEGA
NARODNEGA GLEDALIŠČA IZ LJUBLJANE

Pavel Kohout

MARIJA SE BORI Z ANGELI

Režija DUŠAN MLAKAR

v četrtek, 14. novembra ob 16.00 — ABONMA
RED H in I (mladinska)

v petek, 15. novembra ob 20.30 — ABONMA
RED A, D in E (premierski ter mladinski v sredo
in četrtek)

v soboto, 16. novembra ob 20.30 — ABONMA
RED B in F (prva in druga sobota po premieri)
v nedeljo, 17. novembra ob 16.00 — ABONMA
RED C in G (prva in druga nedelja po premieri)

—o—

IVO MARGAN PRESEDNIK UNESCO

Za novega predsednika izvršnega sveta UNESCO je bil na zasedanju te mednarodne organizacije v Sofiji izvoljen jugoslovanski predstavnik Ivo Margan. Prejel je 46 od skupnih 51 oddanih glasov. Ivo Margan je po rodu iz okolice Reke in je po poklicu zdravnik. V javnem življenju je bil na visokih položajih najprej na Hrvaškem, kasneje pa tudi na zvezni ravni v Beogradu.

M. Maticetov je predaval v Novi Gorici

V torek, 5. t.m., je bilo v prostorih Delavske univerze v Novi Gorici zanimivo predavanje dr. Milka Maticetova iz Ljubljane, sicer primorskega rojaka. Govoril je o ljudskem pesništvu in pripovedništvu v Reziji, tj. v dolini, kamor predavatelj zahaja že vrsto let in načrtno preučuje njeno ljudsko kulturo.

Dr. Maticetov je uvodoma podal nekaj splošnih podatkov v zvezi z zemljepisni-

mi, zgodovinskimi in jezikovnimi značilnostmi Rezije, nato pa je prešel na podrobno analizo ljudskega pripovedništva in pesništva. V svojem predavanju se je izkazal kot odličan poznavalec besednega izročila te slovenske alpske doline, ki je v svojem narečju do današnjega dne ohranila tudi nekatere srednjeveške značilnosti. Posebnost za Rezijo pa pomenijo prav ljudski pravljičarji in pesniki, ki še danes kažejo veliko ustvarjalno domišljijo.

Predavatelj je v okviru svojih izvajanj predaval tudi magnetofonski posnetek in kratek dokumentarni film, v katerem je pripovedovala pravljičnica znana rezijanska pripovednica Tina Vájtova. Na koncu so poslušalci, ki so z velikim zanimanjem sledili Maticetovim besedam, zastavili tudi nekaj vprašanj.

—o—

OBISK SOVJETSKEGA VELEPOSLANIKA

V naši deželi se je mudil na uradnem obisku sovjetski veleposlanik v Rimu Lunkov. Najprej je imel srečanja s furlanskimi podjetniki v Vidmu, nato pa s predsednikom deželnega odbora Biasuttijem in s predsednikom Tržaškega pristanišča Zanettijem. Na tržaškem sedežu Združenja Italija - Sovjetska zveza je sovjetski veleposlanik odprl novi jezikovni laboratorij s sodobno tehnično opremo in posebno parabolično anteno, ki lahko sprejema sovjetske televizijske programe.

40 LET SLOVENSKEGA PRIMORCA - KATOLIŠKEGA GLASA

V Katoliškem domu v Gorici je bila v nedeljo, 10. t.m., akademija, na kateri so se spomnili 40. obletnice začetka izhajanja prvega poveljnega slovenskega katoliškega tednika, Slovenskega Primorca, ki je še zdaj živ kot Katoliški glas. Na proslavi je bila z besedo in sliko podana nekakšna sintetična zgodovina tednika tudi z branjem nekaterih odlomkov pomenljivejših člankov in pričevanj. Ob koncu je udeležencem proslave zapel zbor števerjanskih deklet pod vodstvom Alenke Černic.

PREJELI SMO:

O SEDEŽU SLOVENSKE ŠOLE V GORICI

»Podpisani ravnatelj in predsedniki okoliških in zavodnih svetov, zbrani na skupni izredni seji dne 4. novembra 1985 na sedežu Srednje šole "Ivan Trinko" v ulici Alviano 18, ugotavljajo, da na pisma, ki so bila razposlana na pristojne forume od nekaterih šol, niso dobili nobenega odgovora glede problema stavbe v ulici Alviano, kjer imajo danes sedež skoraj vse slovenske srednje šole. Podpisani ugotavljajo, da lega in stavba ustrezata potrebam zgoraj omenjenih šol in da bi bila najboljša rešitev njen odkup prav zaradi tega, ker v mestu ni primerne sedeža, ki bi zadovoljil naše potrebe: naj bi se poskrbelo za odkup s posebnim deželnim zakonom. Zato naj se vsi forumi, katerim je pismo namenjeno, izrečejo o problemu in naj ustrezno ukrepajo. Podpisani izjavljajo, da bodo primorani povzeti še druge konkretnije ukrepe, če to pismo ne bo imelo hitrega in zaželenega odziva.«

Predsednik zavodnega sveta srednje šole »Trinko« dr. Paulin Damjan; Ravnatelj srednje šole »Trinko« prof. Simčič-Lojk Rozalija; Predsednik zavodnega sveta učiteljskega »Gregorčič« ga. Grusovin-Čuk Tatjana; Ravnatelj učiteljskega »Gregorčič« prof. Sfiligoj-Corsi Majda; za ravnatelja Tehničnega zavoda »Zois« prof. Primožič-Feri Ida; za predsednika zavodnega sveta klasičnega liceja »Trubar« g. Bednarich Slavko; predsednik Okoliškega sveta - Gorica g. Braini Mariko; predsednik Okoliškega sveta - Doberdob g. Gergolet Janko; didaktični ravnatelj Okrožja Gorica in Doberdob dr. Braini-Saksida Miroslava.

Koncert ob Kraljevi razstavi v Gorici

Kot spremljevalno prireditev ob nedavni Kraljevi razstavi v Gorici je tamkajšnja Zveza slovenske katoliške prosvete organizirala tudi koncert v pevski cerkvi, in to ne slučajno. Tone Kralj je leta 1934 omenjeno svetišče poslikal s stenskim slikami, ki nedvomno sodijo med njegova najboljša dela. Okolje koncerta je tako že samo ustvarilo prijetno duhovno razpoloženje.

Nastopil je ansambel Gallus consort iz Trsta, ki ga sestavljajo Dina Slama (čembalo), Irena Pahor (viola da gamba) in Miloš Pahor (flavta). Na sporedu so bili naslednji skladatelji: J. Hotteterre, M. Marais, A. Vivaldi, G.F. Händel, J.J. Quantz, eno skladbo pa je na verze Srečka Kosovele sestavila Dina Slama in v njej nastopila tudi kot pevka. V glavnem pa je prevladovala glasba davnih obdobij, ki so nam jo izvajalci približali z instrumenti, izde-

lanimi po starih vzorih. Člani ansambla Gallus consort so se izkazali kot resni poznavalci nekdanjih načinov instrumentalnega in vokalnega glasbenega izraza, pa tudi poslušalci, ki sicer imajo redko priložnost poslušanja tovrstne glasbe, so ugodno sprejeli njihov nastop.

—o—

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE - TRST v Kulturnem domu v Gorici

GOSTOVANJE DRAME SLOVENSKEGA
NARODNEGA GLEDALIŠČA IZ LJUBLJANE
Pavel Kohout

MARIJA SE BORI Z ANGELI

Režija DUŠAN MLAKAR

v ponedeljek, 18. novembra ob 20.30 — ABONMA
RED B

v torek, 19. novembra ob 20.30 — ABONMA RED
A in C

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

»Rimski mlini« Stojana Spetiča

V Kulturnem domu v Trstu so v četrtek, 7. t.m., predstavili novo knjigo, ki jo je izdalo Založništvo tržaškega tiska in katere avtor je slovenski tržaški časnikar in politični delavec Stojan Spetič. Avtor je knjigi dal naslov »Rimski mlini«, ki je že sam po sebi pomenljiv. Knjiga obravnava delo posebne komisije pri predsedstvu italijanske vlade, ki jo je bil leta 1976 ustanovil takratni ministrski predsednik Giulio Andreotti. Dela so trajala od januarja leta 1978 do konca decembra leta 1980, se pravi cela tri leta. Komisija je imela nalogo, da prouči problematiko slovenske narodne manjšine, živeče v Italiji, v pričakovanju njene zakonske zaščite, kot jo predvideva osimska pogodba med Italijo in Jugoslavijo in kot izhaja iz določil republiške ustave. Gre torej za vprašanja, ki so naravnost življenjskega pomena za slovensko ljudstvo v Furlaniji-Juljski krajini. O teh vprašanjih so na ravni omenjene komisije poglobljeno razpravljali, o tej problematiki je bilo mnogo napisanega, zbrane so bile cele gore gradiva.

Kot se je pogosto zgodilo v preteklosti, bi vse to morda šlo neopazno mimo velike večine neposredno prizadetega slovenskega ljudstva v Italiji in tudi mimo širše slovenske javnosti, če se Stojan Spetič, ki je bil eden izmed petih slovenskih članov te vladne komisije, ne bi odločil, da delo komisije in zlasti prizadevanja njenih slovenskih članov opiše in objavi v tisku. To je prva in glavna njegova zasluga. Avtor pripoveduje v poljudnem, vsem razumljivem jeziku, v lahkotnem časnikarskem slogu, ki pa bralca tako zagrabi, da knjige ne more odložiti, ne da bi jo prebral do konca. Spetičovo pisanje nima seveda pretenzije znanstvenega dela, vendar bo gotovo ostalo zabeleženo v naši politični literaturi, kot je n.p. ostalo zabeleženo pisanje Andreja Ga-

brščka v 20. letih tega stoletja, čigar delo »Goriški Slovenci« predstavlja bogat vir za poznavanje zgodovine Goriške ob koncu prejšnjega in na začetku tega stoletja. Spetičevi »Rimski mlini« bodo gotovo nepogrešljiv vir informacije za globlje znanstveno obdelavo dogodkov, ki so bili predmet pozornosti vladne komisije.

Stojan Spetič je s to knjigo tudi dostojno počastil spomin dr. Karla Šiškoviča, ki je umrl kmalu po zaključku del vladne komisije. Avtor pravi, da je bil Šiškovič duhovni voditelj petih slovenskih članov komisije in sam opravil ogromno delo, kar je bil verjetno tudi glavni vzrok njegove prezgodnje smrti.

Avtor »Rimskih mlinov« nadalje na mnogih mestih poudarja in ugotavlja, kako je med pe-

torico slovenskih članov — poleg Stojana Spetiča so bili še Albin Sirk, Aljoša Volčič, Boris Iskra in Karel Šiškovič — vladala popolna enotnost in največja solidarnost, s čimer so morali računati rimski birokrati, nasprotniki poštene zaščite pravic slovenske narodne manjšine. Člani komisije so dejansko s svojim nastopom in ravnanjem nudili zgled, kako naj se manjšina ravna vselej, kadar so v razpravi njene temeljne pravice in koristi. Končno bi še omenili, da Stojan Spetič v svoji knjigi ugotavlja, kako je vendarle prišlo v komisiji do soglasja glede nekaterih bistvenih točk manjšinske zaščite. V tej zvezi avtor pravi, da gre za točke, od katerih Slovenci v Italiji nikakor ne bi smeli odstopiti oziroma ne bi smeli v ničemer popustiti.

Knjigo »Rimski mlini« so natisnili v tiskarni Grafica goriziana v Gorici. Gre za prvo delo v okviru zbirke Črno na belem, ki jo je pričelo izdajati Založništvo tržaškega tiska. »Rimske mlini« bodo vključili v zbirko Jadranskega koledarja za leto 1986. Zbirka bo stala 25 tisoč lir, posamezni izvod »Rimskih mlinov« pa stane 14 tisoč lir. Knjigo je opremil mladi Andrej Pisani in je izšla v žepnem formatu.

Življenjski jubilej Milene Merlak

Literarni zgodovinar dr. Jože Pogačnik je leta 1972 v znanem orisu »Slovenskega zamejskega in zdmskega slovstva« (Kosovelova knjižnica 5, ZALIV, Trst; glej tudi 8. knjigo »Zgodovine slovenskega slovstva«, založba Obzorja, Maribor 1972) Mileno Merlak - Detela označil za »pesnico velike nadarjenosti in globine«. Zapisal je, da se je »Merlakova z žensko prefinjeno izpovednostjo, katere predmet je razmerje med človekom in današnjim časom, že povzpela v plast pomembnih pesnikov.« Milena Merlak obhaja te dni v novembru svoj petdeseti rojstni dan. Rodila se je v kmečki družini v Žibršah pri Logatcu na Notranjskem. V Ljubljani je maturirala in potem na univerzi študirala primerjalno književnost in

psihologijo. Že leta 1960 se je s svojim možem Levom Detelo izselila v Avstrijo.

Due izvirni pesniški zbirki (»Sodba od spodaj«, Trst 1964; »Beseda brez besede«, London 1968), pretkani z osebnimi ritmično stiha in v eksistencialno izpoved ogroženega človeka in neuravnovešene družbe razčlenjenih vsebinskih veznih členov, pričata o posebnosti literarnega sveta Milene Merlak v sklopu sodobne slovenske literature doma in po svetu.

Tržaška revija »Mladika« je njene najlepše religiozne pesmi, ki so jih ob priložnostih velikih praznikov oddajali tudi slovenski programi radijskih postaj v Trstu, Celovcu in Kölnu, povezala v izviren šopek in izdala za božič 1976 v knjižni obliki pod naslovom »Zimzelene luči«. Izdala je tudi zbirko metaforično surrealne, metafizično poglobljene eksistencialne kratke proze »Skričnost drevesa« (London 1969).

Te dni pa je pri celovski Mohorjevi družbi izšla trejezična pesniška zbirka »Kaj je povedala noč« s slovenskimi izvirnimi pesmimi, nemškimi inačicami in angleškimi prevodi na Dunaju živečega ameriškega pisatelja Herberta Kuhnerja, ki jo je ilustriral kanadski slovenski slikar, arhitekt in pisatelj Ted (Božidar) Kramolc. V prvem delu knjige so natisnjene pesmi Milene Merlak, v drugem delu pa teksti njenega moža Leva Detela. V založbi na Dunaju izhajajoče nemške literarne revije LOG pa je kot tretja knjižna izdaja izšla nemška pesniška zbirka Milena Merlak »Die zehnte Tochter« (Desetnica) s številnimi lirčno prepričljivimi in eksistencialno utemeljenimi teksti.

Milena Merlak, ki je kot mati treh sinov veliko svoje življenjske energije morala posvečati družini ter vzgoji in skrbi za otroke, je prejela za svoje literarno delo več nagrad. V Trstu so ji trikrat podelili nagrado na natečajih revije »Mladika« (1973, 1975 in 1976), na Dunaju pa je za svojo nemško leposlovno dejavnost leta 1979 prejela kulturno nagrado Theodorja Körnerja. Milena Merlak je članica mednarodnega PEN kluba in različnih drugih literarnih organizacij.

»Balkanski špijon« v Trstu

Jugoslovensko dramsko pozorišče iz Beograda je v soboto, 9. t.m., v dokaj dobro zasedeni dvorani Kulturnega doma v Trstu uprizorilo komedijo Dušana Kovačevića »Balkanski špijon« in s tem vrnilo obisk, ki ga je naša gledališka hiša februarja letos opravila v Beogradu. Kovačević, ki je tudi pri nas dobro znan, saj je Slovensko stalno gledališče pred dvema sezonama uvrstilo v svoj repertoar njegovo komedijo »Radovan Tretji«, spada v mlajšo generacijo beograjskih dramatikov. S svojim Špijonom je dosegel vrsto priznanj in nagrad na najrazličnejših jugoslovanskih festivalih. Lahko bi celo rekli, da je to ena najuspešnejših predstav zadnjih let v jugoslovanskem dramskem prostoru.

Tudi v soboto je igra, kljub jezikovnim težavam, ugrela gledalce, ki so nekajkrat prekinili dogajanje na odru s ploskanjem. Fantastična zgodba, ki je posejana s humorjem, zdaj pa zdaj tudi sarkastična, je v režiji Dušana Jovanovića in ob blesteči igri protagonista Danila Stojkovića dosegla svoj namen in po eni strani zabavala občinstvo, po drugi pa nakazala in bičala določene aspekte sodobnega življenja.

V popoldanskem urah je beograjskim gostom priredil sprejem jugoslovanski generalni konzul v Trstu Mirošič.

Medtem ko so člani Jugoslovenskega pozorišča v nedeljo odpotovali na Reko, kjer so ponovili Kovačevićevo igro, je delegacija gledališča skupno s političnimi predstavniki Srbije in mesta Beograd ostala pri nas še v ponedeljek in najprej obiskala tržaškega župana Richettija. Beograjsko delegacijo je vodil podpredsednik ustanove za mednarodno sodelovanje Simić, ki se je tržaškemu županu zahvalil za sprejem in zaželel čim večji uspeh na razstavi, ki jo Trst prireja v Parizu. Richetti pa ga je seznanil z dejstvom, da bo na pariški razstavi prisotna tudi srbska pravoslavna skupnost, ki je del našega mesta. Na vprašanje ustrezne prisotnosti slovenske manjšine na tej razstavi je tržaški župan dejal, da je slovenska manjšina del avtohtonega prebivalstva in da mora biti torej nujno soudeležena pri vseh manifestacijah, ki zadevajo celotno tržaško mesto.

Delegacijo, ki so jo spremljali predstavniki Slovenskega stalnega gledališča v Trstu, je nato sprejel podpredsednik deželne sveta Tonel. Tu je bilo govora o možnostih povečanja kulturnih izmenjav med našo deželo in Srbijo. Gostje iz Beograda so obisk v Trstu zaključili s sestankom s predsednikom Slovenske kulturno-gospodarske zveze Racetom.

ŠIRITE NOVI LIST!

Sodobno kmetijstvo

Kaki - sad, ki nam obarva jesenske dni

Ko v teh prvih novembrskih dneh hodimo po naših vaseh, lahko še kje, na kakem dvorišču, vidimo drevo, na katerem niti lista več, gole veje pa krasijo lepi oranžno rdečkasti plodovi — kaki.

Gre za okusen in priljubljen jesenski sad, po katerem je vedno večje povpraševanje tudi na tržišču. V Primorju je drevo precej znano, čeprav bi zaradi ugodnih vremenskih pogojev bilo lahko še bolj razširjeno. Kaki namreč ni zahtevno drevo in se prilagodi vsaki zemlji, čeprav je seveda hvaležen za gnojenje in vodo. Posebno v poletnih mesecih bomo morali pri nas drevo dobro zalivati, saj drugače dobimo drobne in slabo razvite sadeže.

Kakijevo drevo ima navadno bujno raščo. Če ga ne obrezujemo, lahko zraste tudi do 8 m visoko. Ko drevo sadimo, seveda poskrbimo za primerno globoko in široko jamo, v kateri smo pripravili dobro zemljo in kompost. V prvih letih bo drevo tudi ob najboljših pogojih le šibko raslo, hitro pa napreduje po petem letu starosti, ko tudi pridelki postanejo iz leta v leto večji. Stara, bujna drevesa nam lahko dajo tudi 150 in več kg sadov. Ker se kakijev rodni les z leti izrodi, moramo skrbeti za pomlajevanje. Vrsta s precejšnjo lahkoto obnavlja svoj les. Zato izmed številnih poganjkov izberemo najlepšega, ki ga bomo vzgojili v novo rodno vejo. Ker je kakijev les izredno krhek, moramo paziti, ko ga obrezujemo ali obiramo sadje, da se ne bi veje pod težo človeka zlomile. Na jesen pa bo pametno podpreti veje, na katerih je veliko sadov, pod težo katerih bi se veja lahko zlomila.

Pri izbiranju sadik moramo paziti, da izberemo rastline, ki so primerne za naš sadovnjak. Če mislimo saditi samo drevo ali dve, moramo paziti, da dobimo sorte s samo ženskimi cvetovi, ker te redno rodijo plodove, ki so nastali iz ženskega cveta brez oploditve in so brez semena. Poleg tega pa so kakiji, ki so dozoreli na takem drevesu, znatno večji.

Danes poznamo več sto vrst kakijev. V poštev pa pridejo le nekatere vrste, ki so jih v glavnem vzgojili v ZDA in tudi v Italiji, poleg tradicionalnih vrst, ki so jih vzgojili na Japonskem in na Kitajskem.

Med najbolj rodne spada sorta **tamopan**, poleg tega pa so njeni plodovi tudi zelo veliki, saj so lahko široki tudi 10 in več cm. Kožica je oranžno rdeča, meso pa je svetlejšje barve. Ko pobereemo sadove, moramo za uživanje čakati, da se meso zmede, prej preveč veže in je zato neužitno.

Zelo slovi tudi vrsta **twentieth century**, ki ima srednje velike sadove, v širino dosežejo približno 8 cm in do 250 g teže. Zreli plodovi so temno rdeče barve, ki spominja nekoliko na paradižnike. Kožica je debelejšja kot pri drugih sortah. Meso je bolj rdečkaste barve, ko je zrelo postane zelo sočno in okusno. V sadovih bomo dobili 2, tudi 4 semena. Popolnoma dozori proti koncu novembra. Kakije te vrste pa lahko jemo, tudi ko niso popolnoma dozoreli, saj niso trpki.

Podobno lastnosti imajo tudi kakiji sorte **fuyu**, ki ima srednje velik plod, v primerjavi s prejšnjo vrsto je nekoliko manjši. Po obliki je bolj ploščat in ima vzdolž sadu štiri brazde. Pokriva ga pretežno oranžna kožica, take barve je tudi meso, ki pa ima večkrat tudi proge svetlejšje barve. Kaki vrste fuyu dozori v drugi polovici novembra, lahko ima tudi semena. Plod je, kot smo rekli, užiten tudi ko ni še popolnoma zmeden. Tudi zato je priljubljen pri trgovcih, saj je s trdimi plodovi možen veliko lažji prevoz.

Zgodnejše vrste je kaki sorte **hachiya**, ki dozori konec oktobra. Plodovi so brez semen, kožica je navadno oranžne barve včasih s svetlejšimi rdečimi sencami. Meso pa je skoraj rumeno. V širino te vrste kakijev merijo tudi do 8 cm.

Ker so plodovi kakija zelo občutljivi, jih navadno beremo tako, da jih previdno zavrtimo in šele nato odtrgamo. Še bolje pa je peclje prestriči. Pobiramo jih v dru-

gi polovici oktobra in na začetku novembra, ker je v tem času navadno v sadovih največ sladkorja. Plodove pobiramo trde, še posebej, če jih nameravamo prodati. Zreli, umedeni sadeži so namreč zelo občutljivi. Če take trde kakije hranimo v primernih prostorih, kjer je temperatura primerna in shramba suha, lahko čakamo tudi do 50 in več dni, da popolnoma dozori. Zelo hitro, v nekaj dneh, pa se sad umedi, če ga damo med jabolka, ta namreč povzročijo kemično reakcijo, ki povzroči hitrejšje medenje.

Ko bomo v tej jeseni razmišljali o obnovenosti domačih sadovnjakov, bo mogoče komu v veselje posaditi tudi kaki, ki bo v nekaj letih zrasel v lepo, senčnato in radodarno drevo, ki nas bo posebno na jesen veselilo s svojimi lepimi, oranžno rdečimi in, ko se umedijo, sladkimi sadovi.

—□—

V RIMU ZASEDA ORGANIZACIJA FAO

V Rimu se je v prisotnosti kmetijskih ministrov iz 156 držav članic začelo letno zasedanje mednarodne organizacije Združenih narodov za prehrano FAO. V četrtek bodo posvetili sejo slovesni proslavi 40-letnice ustanovitve. Govorila bosta francoski predsednik Mitterrand in indonezijski predsednik Suharto.

V ponedeljek je imel uvodni govor predsednik Peruja Garcia. Obtožil je mednarodni denarni sklad, da je odgovoren za lakoto v tretjem svetu. Napovedal je, da bo Peru namenil vračanju posojil le desetino tega, kar bo iztržil z izvozom. Tretji svet je po njegovih besedah podvržen kmetijsko-živilskemu kolonializmu.

Ravnatelj FAO Saouma je zborovalcem povedal, da je položaj v 16 od skupnih 21 afriških držav, ki jih je prizadela suša, precej boljši. Vse te države pa še naprej potrebujejo pomoči razvitih.

Zasedanje mednarodne organizacije se bo končalo 30. novembra. Zastopniki držav članic se bodo morali izreči tudi o načrtu za živilsko varnost, da bi naravne nesreče ne presenetile mednarodne skupnosti, in pa o skupnih določitih glede rabe pesticidov v kmetijstvu.

DUŠAN ČERNE

Zakaj smo in ostanemo Slovenci

Okrog Velike noči pred 10 leti je zadet od možganske kapi po kratki boleznini umrl v videmski bolnišnici časnikar, politični delavec in organizator Dušan Černe. Bilo mu je 59 let. Pokojnik je bil zelo aktiven v vsej povojni dobi tako na političnem kot na kulturnem področju in sicer najprej na Goriškem in nato na Tržaškem. Leta 1959 je v našem listu objavil razmišljanje s pomenljivim naslovom »Zakaj smo in ostanemo Slovenci«. Ob desetletnici smrti Dušana Černeta, ki je bil od ustanovitve sodelavec našega tednika, in glede na skorajšnjo desetletnico sklada, ki se poimenuje po njem, ponatiskujemo še omenjeno razmišljanje, ki je po našem še vedno aktualno. Avtor ga je napisal v obdobju, ko je bil po krivdi takratnih italijanskih oblasti brez službe.

(Ured.)

I.

KAJ JE NARODNOST?

Vsak človek se rodi v določeni narodni skupnosti. Na svet pride s posebnimi te-

lesnimi znaki in s posebno duševno strukturo, ki so značilni za vse člane naroda. Posebne telesne znake, ki so skupni vsem članom naroda, lahko opazimo zlasti v obliki glave, v barvi polti in las, v višini itd. Posebni duševni ustroj se pa pri članu nekega naroda javlja v načinu mišljenja, čustvovanja, hotenja in v intuiciji. Takšne notranje značilnosti se pri članih istega naroda kažejo zlasti v njihovem jezikovnem izražanju, obnašanju in delovanju.

Člani neke narodne skupnosti se izživljajo v določenem prostoru in času. Zato opazimo, da značaj pokrajine, v kateri živi neki narod, delo, ki ga opravlja, ter način njegovega preživljanja vplivajo na njegovo telesnost in duševnost. Drugače se bori z naravo kmet v hribovskih predelih, drugače v ravnini, drugače ribič na morju in

spet drugače delavec ali obrtnik v delavnici ali tovarni. Vsi ti ljudje svojsko doživljajo domačo pokrajino z njenimi obzorji in podnebjem ter z njeno konfiguracijo, ki ima mehke ali trde oblike.

Dalje vpliva na duševnost nekega naroda njegov skupni politični, gospodarski in kulturni razvoj — to se pravi — njegova zgodovina. Skupno doživljanje zgodovine povezuje ljudi med seboj in jim da zavest, da spadajo skupaj.

Zgodovina povezuje narod v spominih na skupne stiske in razmahe, na skupne poraze in zmage, uspehe in neuspehe, žalostne in vesele dogodke.

Dalje vplivajo na duševnost in telesnost naroda tudi njegova gospodarska prizadevanja. Gospodarstvo ga druži v skupnem boju za življenjske dobrine. Povezanost pride še prav posebno do izraza, ko zadenejo ves narod gospodarske krize, ki nastanejo zaradi pomanjkanja surovin, brezposelnosti ali zavoljo velikih naravnih nesreč, kot so suša, poplave, potresi.

(Dalje)

Velika zaskrbljenost za zaposlitev

Na pobudo sindikalnih federacij CGIL, CISL in UIL so se 11. t.m. zbrali na skupni seji občinski sveti goriške pokrajine in spodnje Furlanije, da bi zahtevali nova naročila za ladjedelnico v Tržiču. V ponedeljek so dve uri stavkali nestalni delavci tržaške čistilnice TOTAL.

O krizi čistilnice Aquila-TOTAL je zavzela stališče tudi škofijska komisija za pastoralo dela v Trstu. V posebnem dokumentu je pozvala krščansko skupnost, naj tudi v tem primeru izpriča vzajemnost in čut za pravico, ker ne morejo ostati osamljeni prizadeti delavci, ki jih je 540, in njihove družine.

V tržički ladjedelnici je bilo 11. t.m. zborovanje delavcev, ki so vpisani v dopolnilno blagajno. Teh je 2.000. Na zborovanju so pokazali le zmerno zadovoljstvo zaradi novega naročila velike petrolejske ladje za družbo Snam. Tudi to naročilo ne bo

odpravilo krize v ladjedelnici, saj ne bodo poklicali na delovno mesto vseh, ki so v dopolnilni blagajni.

O tržaškem pristanišču je bila 11. t.m. razprava v kongresnem središču tržaškega velesejma. Zasedanje, ki se je nadaljevalo tudi v torek, 12. t.m., je pripravila enotna družba pristanišnikov. Uvodno poročilo o organizaciji in upravljanju Tržaškega pristanišča je prebral njen konzul Pavel Hikel.

—o—

ZAKONSKI PREDLOG LEVICE

Od majskih upravnih volitev je poteklo že šest mesecev, vendar v nekaterih pokrajinah in v mnogih občinah še niso izvolili novih odborov, predsednikov ali županov. Nekateri poslanci neodvisne levece so zato vložili v parlamentu zakonski predlog, ki naj prepreči popolno mrtvilo v krajevnih upravah. Zakonski predlog predvideva razpust deželnih, pokrajinskih ali občinskih svetov in razpis novih volitev, če dva meseca po volitvah še niso bili izvoljeni odbori, če niso bili izvoljeni novi odbori 40 dni po odstopu prejšnjih in če pride do treh odstopov odbora v šestih mesecih.

REAGAN PRED ŽENEVSKIM ZASEDANJEM

Ameriški predsednik Reagan je pozval svoje rojake, naj si prizadevajo za ohranitev ameriške vojaške moči, hkrati pa je poudaril nujnost pogajanj, ki edine lahko nudijo možnost za pomiritev v svetu. Reagan je te misli izrekel med nagovorom na pokopališču v Arlingtonu, na svečanosti v spomin vojnih povratnikov. Med drugim je izjavil: »Mir je v nevarnosti, kadar zanevarjamo možnosti za doseg sporazumov, dogovorov in pogodb«.

Opazovalci vidijo v tem stavku jasne namige na bližnji vrhunski sestanek, ki ga bo imel Reagan s sovjetskim voditeljem Gorbačovom 19. in 20. tega meseca v Ženevi. Takoj po Ženevi se bo Reagan v Bruslju sestal z državnimi oziroma vladnimi voditelji držav članic Atlantskega zavezništva. Prav te dni so v Londonu uradno potrdili, da se bosta sestanka udeležila ministrska predsednica Thatcher in zunanji minister Howe.

Pokol v kolumbijski prestolnici

V kolumbijski prestolnici Bogota je bila v nedeljo, 10. t.m., maša zadušnica za 109 žrtvami spopada med gverilci gibanja »M-19«, ki so bili zasedli sodno palačo, in vojsko. Maše zadušnice se je udeležil kolumbijski predsednik Betancour. Slednji je izjavil, da je med zasedbo sodne palače zaman skušal vzpostaviti pogajanja z gverilci. Na spominski svečanosti ni bilo 11 preživelih sodnikov vrhovnega sodišča. Slednji dolžijo Betancourta, da je zavrnil pogajanja z gverilci. Voditelj gibanja »M-19« je, po poročilih kubanske agencije Prensa Latina, imel v kolumbijskem glavnem mestu tajno tiskovno konferenco za tuje čas-

PRIPRAVLJA SE SPORAZUM

Irska republika in Velika Britanija se pripravljata na sporazum, katerega glavni cilj je pomiritev položaja na Severnem Irskem. Angleška ministrska predsednica Margareth Thatcher bo ob koncu tega tedna obiskala irsko prestolnico Dublin, kjer bo z irskim kolegom Fitzgeraldom podpisala zadevni sporazum. Natančen dan obiska še ni znan, ker se Angleži in Irci boje nemirov ali celo atentatov. Tudi vsebina sporazuma je zavita v tajnost; na dan pa prihajajo namigi o glavnih določilih listine.

Zdi se, da bo London ponudil Dublinu posvetovalno vlogo pri upravljanju Severne Irske, ki je del Velike Britanije. Irska pa naj bi v zameno za to pristala na sodelovanje v zatiranju terorizma v omenjeni deželi. V načrtu je baje tudi finančna pomoč Evropske skupnosti in Združenih držav z namenom, da se podpre gospodarski razvoj Severne Irske, ki velja za eno najmanj razvitih in revnih področij Evrope. Morebitni irsko-britanski sporazum ne bo lahek, saj se že napovedujejo ostri protesti z vseh strani. Protestanti se boje vpliva katoliške irske republike, katoličani pa vidijo v teh načrtih dokončno potrditev britanske suverenosti nad deželo, katere katoliški del ima za cilj združitve v mejah irske republike.

nikarje. Obtožil je Betancoura, da se ni hotel pogajati ter dodal, da si gverilci niso pričakovali napada vojske. Pri akciji je umrlo vseh 55 gverilcev (številni so si vzeli življenje) in 54 sodnikov ter uradnikov. Med slednjimi je bilo tudi 12 sodnikov vrhovnega sodišča.

Gverilci gibanja »M-19« so izvedli akcijo v okviru obnovljene gverilske dejavnosti po premirju, ki so ga podpisali lani. Gverilske akcije so obnovili letošnjega junija in jih utemeljili z dejstvom, da predsednik Betancour si ni zadostno prizadeval za doseg trajnega miru in za izboljšanje življenjskih pogojev revnih slojev.

Hubert Bergant

SLOVENSKA ORGELSKA GLASBA V XIX. IN XX. STOLETJU

VIII.

Uroš Krek je študiral Messiaenovo glasbo in analiziral njegova orgelska dela v pedagoške namene. To je odločalo o slogu Meditacije, ki je nastala na osnovi scenske glasbe za radijsko igro »Prizor s ptico« Jureta Kaštelana v l. 1974. Kot samostojna orgelska skladba je Meditacija doživela prazgodbo na Mednarodnih orgelskih dnevih v Düsseldorfu l. 1977.

Poglavje o naši sodobni orgelski glasbi zaključimo s tvornostjo SAMA VREMŠAKA (1930), ki je ohranil ljubezen do glasbila in do zanj najprimernejših baročni hoblik od mladostnega kontaktiranja z Jenkovim, Milavčevim, Rumplovim in Fallerjevim glasbilom v Kamniku in okolici, do zrelosti, ki je tudi na tem specifičnem področju tako obilna, da bi lahko samo z orgelskimi sklad-

bami tega avtorja zapolnili ves koncertni večer. Vremšak je že v zgodnji mladosti napisal Dvojno fugo, ki jo je l. 1981 po temeljiti predelavi zasnoval kot sedanjo Trojno fugo Passacaglia iz l. 1953, enako kot Passacaglia in fuga iz l. 1978 predstavlja skladateljevo vezanost na Bachovo izročilo, združeno z vsemi sodobnimi harmonskimi sredstvi. Šest let za Ačkovo Sonato je izšla, z letnico 1969, Vremšakova Sonata quasi una fantasia. V njej prvemu stavku brez oznake sledi »Intermezzo pastorale«. Sonato zaključuje Bachovemu spominu posvečena Fuga, katere tkivo se mestoma razredči do enoglasja v pedalu, ob koncu pa se zgosti do sorodnosti z najbolj kompliciranimi fugami iz Dobro uglašene klavirja J.S. Bacha. Fuga izzveni z mogočnimi akordi v plenu.

Trostavčni »Sonati quasi una fantasia« je l. 1971 sledil ekspresionistično učinkujoč in izraz-

no zagoneten ter kompliciran »Triptihon«, ki ga sestavljajo Preludij, Scherzo in Toccata. Medtem ko Preludij in na koralni temi bazirajoča Toccata razodevata svoje baročno poreklo, uvaja Scherzo klasicistično prvino in s tem celotno skladbo približuje sonatnemu konceptu.

Vremšak, ki je pred dvema letoma napisal tudi Koncert za orgle in godala, je v l. 1976 napisal verjetno svojo najlepšo orgelsko skladbo z naslovom »Tema con variazioni«. Arhaično nostalgični temi sledi 16 variacij, pri čemer je deveta zasnovana kot scherzo, deseta kot toccata, enajsta kot meditacija, dvanajsta kot pastorala, trinajsta kot žalna koračnica, štirinajsta je razgibana etuda, medtem ko je petnajsta bachovsko lapidarna fuga. Zadnja, šestnajsta variacija, prevzame funkcijo code. V njej sledi začetni misli v unisonu manuala in pedala počasna organska, harmonska in dinamična rast do triumfalnega Durovega zaključka.

Dimitrij Šostakovič je l. 1950 ob Bachovi 200-letnici smrti velikemu mojstru posvetil svoje preludije s fugami. Velikemu mojstru naj bo posvečen tudi prerez skozi zgodovino našega orgelskega ustvarjanja.